

A close-up photograph of a dog's head, likely a Weimaraner, looking towards the camera. The dog has light-colored fur and dark eyes. A bright blue ribbon is tied around its neck, forming a bow. The background is blurred, showing more of the dog's body and a light-colored surface.

Laten we er écht voor gaan!

JACQUELINE CRAMER MINISTER
VAN VROM, OVER WETGEVING ROND
PLASTICVERVUILING

Jacqueline Cramer, de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, houdt van aanpakken. Onder haar beleid wordt Nederland langzaam groener. Niet voor niets heeft ze al de bijnaam 'Miss Duurzaam' gekregen.

'Over de plastic soep in de Stille Oceaan hoorde ik een aantal jaren geleden voor het eerst – nog

voordat ik minister werd. Ik zag direct in dat we hier met een groot probleem te maken hadden. Het is bijna niet te overzien wat zoiets met zich meebrengt. Ik schrok me lam, om het zo maar te zeggen.

Je gaat je natuurlijk direct afvragen wat je eraan kunt doen. Opruimen is vrijwel onmogelijk door de enorme centrifuge die het

plastic als het ware naar beneden zuigt, en ook vanwege het gigantische oppervlak dat de soep beslaat. De eerste vraag is dan ook hoe we kunnen vermijden dat het probleem nog groter wordt.

Ik heb persoonlijk veel contact met de directeur van UNEP (het Milieuprogramma van de Verenigde Naties), Achim Steiner. De Verenigde Naties kunnen als instituut

weinig beginnen tegen de vervuiling van de oceanen; die kunnen alleen op voorstellen van landen handelen. Ik zal bij hem eens een balletje opgooien of er inmiddels actie wordt ondernomen om de plastic soep op te ruimen, en of wij als Nederland er niet een voortrekkersrol in kunnen vervullen dat onderwerp bij de VN op de kaart te zetten.'

MICROPLASTIC IN DE NOORDZEE

Dichter bij huis, in de Noordzee, blijkt inmiddels de plasticvervuiling ook aanwezig, met name in de vorm van microplastic. 'Plastic lost niet op,' vertelt Jacqueline. 'Het worden kleine deeltjes, maar het blijft plastic. Dat wordt echt problematisch als die deeltjes ook nog toxische stoffen bevatten. Daardoor worden flora en fauna in de Noordzee verontreinigd. Het is bij lange na niet zo erg in de Noordzee als in de Stille Oceaan, maar we moeten het absoluut zoveel mogelijk voorkomen.'

Deze verontreiniging gaat pas echt een rol spelen als het microplastic ook in ons drinkwater terecht zou komen. Gelukkig is ons drinkwaterzuiveringssysteem zeer geavanceerd. De criteria die wij hanteren voor de kwaliteit van ons drinkwater zijn hoog. We testen het standaard op allerlei organische verbindingen die in het oppervlaktewater kunnen zitten. We testen ook specifiek op het plastic dat gebruikt wordt voor het transport van drinkwater en op de stoffen die daaruit vrij kunnen komen. We testen ons drinkwater niet speciaal op "Stille Oceaan Plastic" of microplastics.'

PLASTIC HELDEN

In Nederland is in februari 2009 het project Plastic Heroes gelanceerd. Onder het motto: 'Echte helden sparen hun plastic verpakkingsafval... en sparen het milieu!' worden mensen opgeroepen hun plastic afval te scheiden. Jacqueline Cramer is de drijvende kracht achter Plastic Heroes...

'Bij mijn aantreden als minister trof ik een dossier aan waarin een plan was opgesteld om een deel van het plastic afval te recyclen. Het betrof alleen de plastic flessen: grote flessen zouden via een statiegeldregeling worden ingezameld, en kleine flesjes moesten via de detailhandel worden verzameld.'

Ik vond het een veel te ingewikkelde deal, en bovendien veel te weinig. Ik ging daarom naar stichting Nedvang (een afkorting voor "Nederland

van afval naar grondstof”), en vroeg: “Is het inmiddels met alle nieuwe technieken niet mogelijk om plastic ook naar soort te scheiden?”

In de tijd dat ik voor het onderzoeksinstituut TNO werkte, deed ik ook allerlei onderzoek naar verschillende soorten kunststof – maar vijftien jaar geleden was het nog niet mogelijk om plastic op soort te selecteren. En van een mix van plastic kon je hooguit laagwaardige bermpaaltjes of zoiets maken. Maar Nedvang gaf aan dat het inmiddels wél mogelijk was.

“Laten we er dan echt voor gaan,” zei ik. “We gaan niet alleen plastic flessen inzamelen, maar zorgen ervoor dat al het plastic apart wordt ingezameld, net als het glas. We zorgen ervoor dat de burger zich gaat realiseren hoe belangrijk dit is, en niet meer denkt: wat een gedoe, ik gooi toch alles in dezelfde grijze bak.”

Niet alleen zal nu het plastic afval gescheiden worden, ik heb ook de doelstelling hoger gesteld: eind 2012 wil ik dat 42% van het plastic afval gerecycled wordt. Als stok achter de deur heb ik besloten dat op de grotere PET-flessen nog wel statiegeld geheven wordt – dan komen die flessen in ieder geval al terug. Als straks blijkt dat onze doelstelling makkelijk gehaald wordt, kunnen we er altijd nog voor kiezen ook die statiegeldheffing te laten vallen. Uiteindelijk gaan deze flessen toch door dezelfde shredder als het andere PET-afval, ze worden niet meer zoals vroeger gewassen en opnieuw gevuld.

Nedvang was blij met mijn aanpak.

Het project wordt betaald door de verpakkingindustrie: op iedere verpakking wordt door de overheid een tax geheven. Een deel van die tax gaat naar de schatkist, en een ander deel naar de gemeenten om de inzameling te bekostigen. Deze tax moedigt de verpakkingindustrie bovendien aan om minder en dunnere verpakkingmaterialen te gebruiken.

In andere landen is deze scheiding van afvalstromen al lang aan de gang. Enerzijds gebeurde het in Nederland niet eerder omdat het lange tijd niet mogelijk leek om meer dan laagwaardig plastic uit het recycleproces over te houden, anderzijds was er in de voorgaande kabinetten nooit erg veel aandacht geweest voor de gescheiden inzameling van plastic.

Wij gaan nu hard aan de slag. Iedereen moet meewerken om de plastic-kringloop te sluiten. In januari 2010 zal iedere gemeente in Nederland meedoen.’

EN WAT VINDT DE PLASTICINDUSTRIE?

De plasticindustrie is over het algemeen niet blij met verboden, statiegeldheffingen en inzamelingsinitiatieven – alles wat ze geld kost. Dat herkent Jacqueline tot op zekere hoogte: ‘We moesten een hobbel nemen om de tax op verpakkingmateriaal in te voeren. Maar op het moment dat het systeem eenmaal op gang was gekomen, waren alle partijen tevreden. Door Plastic Heroes komt plastic in een positiever daglicht te staan: mensen hebben het gevoel dat de kringloop wordt gesloten. De plasticindustrie heeft er geen enkele baat bij als mensen negatief over plastic denken, dus ze zijn inmiddels blij met het initiatief.’

Er zijn steden en zelfs landen waar plastic tasje verboden zijn. Zou dat niet een idee zijn voor Nederland?

‘In Nederland is het inmiddels in de supermarkten verboden om gratis plastic tassen mee te geven,’ vertelt Jacqueline. ‘Je ziet daar nog wel van die kleine dunne plastic zakjes die mensen kunnen meenemen. In Nederland zijn we nog niet zover dat we van al dat soort zakjes en tassen in andere winkels af kunnen. Het wordt door de winkeliers toch als een service aan de klant gezien om een plastic tas mee te geven. Een verbod, zo redeneren zij, zou afbreuk doen aan de klantenservice. Dit is me dus nog niet gelukt, maar we blijven in discussie.’

GIFTIG PLASTIC – EEN DELICAAT ONDERWERP

‘Om maatregelen te nemen die betrekking hebben op de productie van plastic, moet ik vooral veel op Europees niveau regelen. Als ik bepaalde maatregelen alleen in Nederland zou invoeren – het verbieden van het gebruik van bepaalde stoffen bijvoorbeeld – is dat in het nadeel van de Nederlandse producent: zijn buitenlandse concurrent kan rustig doorgaan met produceren...

Een van de manieren waarop we op Europees niveau de toxische toevoegingen aan producten aanpakken, is via het registratiesysteem voor chemische stoffen: REACH. Polymeren – plastics – worden tot nu toe niet gezien als toxische stof. Ook de weekmakers in plastic, waar veel over te doen is, zijn tot nu toe nog niet op de lijst terechtgekomen. Argumenten die daarbij worden aangevoerd zijn dat alternatieven te duur zijn, of niet van de juiste kwaliteit. Het is inderdaad een punt dat wanneer die alternatieven in grote hoeveelheden zouden worden geproduceerd, ze goedkoper zouden zijn – maar ik weet niet hoe de situatie er nu voor staat, wat er nog in de planning zit wat REACH betreft.

Verscheidene weekmakers mogen al niet meer worden toegepast in de productie van speelgoed en kinderverzorgingsartikelen. In het kader van de REACH-verordening is een aantal van deze weekmakers vanwege

de zeer schadelijke eigenschappen opgenomen op de lijst van kandidaatstoffen die voor autorisatie in aanmerking komen. Deze weekmakers zijn als eerste aan de beurt voor autorisatie. Medio dit jaar zal de eerste lijst van geautoriseerde stoffen worden vastgesteld. Autorisatie houdt in dat vanaf een bepaalde datum alle toepassing is verboden, tenzij daarvoor op aanvraag autorisatie is verleend.

Je moet je voortdurend afvragen hoe je het roer om kunt krijgen; wat er nodig is om met elkaar betere producten te realiseren. Zo hebben we de mogelijkheid bepaalde toxische stoffen te vermijden in het kader van ‘duurzaam inkopen’. Ik blij eraan werken.

Het staat ter discussie wat je precies op producten moet zetten – op de producten zelf en in de specificatie die naar de afnemer gaat. Het probleem is dat je consumenten niet bang moet maken; mensen moeten wel begrijpen wat er staat. Denk bijvoorbeeld aan een bijsluiters bij geneesmiddelen: die staat vaak vol met ingewikkelde formules die niet te begrijpen zijn. Als je ergens iets op zet, moet je écht communiceren.

Als het erom gaat op plastic producten te vermelden wat de toxische effecten ervan zijn, begeef ik me liever niet op dat terrein. Daar laat ik de experts maar aan het woord. Als TNO-onderzoeker heb ik dergelijk onderzoek op dit terrein uit en te na gedaan, maar als minister laat ik de discussie maar in deskundigenland en wacht ik hun raad en advies af...’

GOEDE VOORNEMENS

‘In de nabije toekomst wil ik twee dingen realiseren. Ten eerste – en daar ben ik al hard mee bezig – wil ik dat het plastic afval zo gerecycled wordt, de keten zodanig wordt gesloten, dat er niets meer in zee terecht kan komen. En ten tweede wil ik dat al het afval – niet alleen het plastic afval – dat door boten in zee wordt gedumpt, wordt beperkt.

We hebben natuurlijk de MARPOL-wetgeving, maar die wordt met voeten getreden. Ik werk hiervoor niet alleen nauw samen met het ministerie van Verkeer & Waterstaat, maar ook in Europees verband – zoiets los je niet als land alleen op, de zeeën zijn groot, zoals u weet.

Het is niet eenvoudig, maar we werken er hard aan: in Nederland, op Europees niveau en internationaal.’